

GYERMEKVÉDELMI ALAPELVEK, FOGALMAK AZ 1997. ÉVI XXXI. TV. SZELLEMÉBEN

Az 1997. évi XXXI. tv. „A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról”

A törvény alapelvei:

- A gyermek nevelésére elsősorban a családja jogosult és köteles, amelyhez segítséget nyújt az állam és az önkormányzat.
- A rászoruló gyermek gondozásához, neveléséhez és társadalmi beilleszkedéséhez komplex, célzott, differenciált segítséget, ellátást kell biztosítani.
- Új feladatmegosztásra került sor az állam és az önkormányzatok között, bővítve az önkormányzatok gyermekek védelmével kapcsolatos feladataikat, növelve felelősségüket a helyi ellátórendszer kialakításában.
- A család életébe történő hatósági beavatkozás kizárólag akkor engedhető meg, ha az a gyermek érdekében elkerülhetetlen.
- A kialakult új gyermekvédelmi struktúrának illeszkedni kell a helyi önkormányzatok feladat és hatásköréhez.

A törvény értelmében a gyermekek védelmének egymásra épülő módszere:

Pénzbeli ellátás

- Rendszeres gyermekvédelmi támogatás:*
A települési önkormányzat képviselőtestülete rendszeres támogatásban részesíti a gyermeket gondozó családot, ha a családban az egy főre jutó jövedelem kevesebb a mindenkori legkisebb öregségi nyugdíjnál.
- Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás:*
A települési önkormányzat képviselőtestülete a gyermeket rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesíti, ha a család időszakosan létfenntartási gondokkal küzd.
- Gyermektartásdíj megelőlegezése:*
A tartásdíj megelőlegezésére csak akkor van lehetőség, ha a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatban már megállapította.
A gyámhivatal a tartásdíjat megelőlegezi, ha a tartásdíj benyújtása átmenetileg lehetetlen és a gondozó szülő nem képes ellátni a gyermeket.
- Otthonteremtési támogatás:*
A támogatás célja, hogy az átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült felnőtt lakáshoz jutását, vagy tartós lakhatása megoldását segítse elő.
Az otthonteremtési támogatás iránti kérelmet a gyámhivatal felé kell benyújtani a 18. életév betöltése előtt hat hónappal.

□ *Természetben nyújtott ellátás:*

A települési önkormányzat képviselőtestületének döntése alapján rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatás természetbeni ellátás formájában is nyújtható (pl. étkeztetés, egészségügyi szolgáltatás díja stb.).

A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások:

□ *Gyermekjóléti szolgáltatás:*

- A gyermek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése, biztosítása.
- A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése.
- A kialakult veszélyeztetettség megszüntetése.

□ *A gyermekek napközbeni ellátása:*

- bölcsődei ellátás,
- családi napközi,
- házi gyermekfelügyelet,
- a gyermek átmeneti gondozása,
- helyettes szülő,
- gyermekek átmeneti otthona,
- családok átmeneti otthona.

Konyha ebédlővel Fruska Gyermekotthon Miskolc

Személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:

- *Otthont nyújtó ellátás lehetőségei:*
 - hivatásos nevelőszülő,
 - hagyományos nevelőszülő,
 - gyermekotthon,
 - speciális gyermekotthon.

- *Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat /TGYSZ, korábban GYIVI/*
 - szervezi, fenntartja a nevelőszülői hálózatot,
 - előkészíti a gyermek örökbefogadását,
 - ellátja a hivatásos gyámi feladatokat,
 - családgondozást, utógondozást is végez,
 - szaktanácsadási feladatokat is ellát.

A gyermeki jogok

- A gyermekek jogairól szóló Egyezményt a ENSZ közgyűlése 1989. november 20-án fogadta el, amely 1990. szeptember 2-án lépett hatályba és azt az ENSZ tagállamainak többsége ratifikálta.

- A Magyar Köztársaság 1991. november 20-án hirdette ki az Egyezményt, amely így a magyar jogrendszer részévé vált, ezért annak rendelkezéseit ugyanúgy kell alkalmazni, mint bármely más kihirdetett törvényt.

- *A gyermeki jogok kihirdetésének legfőbb indokai:*
 - Annak felismerése, hogy a gyermekek különleges segítségre és támogatásra szorulnak.
 - A családnak, mint a társadalom alapvető egységének minden támogatást és védelmet meg kell kapnia ahhoz, hogy szerepét betölthesse.
 - A gyermeki jogok az emberi jogok nemzetközi védelmének fejlődésével került napirendre.

- *Az egyezmény legfontosabb alapelvei:*
 - A jogalkotó és jogalkalmazó szervek minden a gyermeket érintő döntésükben a „gyermekek mindenképp felett álló érdekét” kötelesek figyelembe venni.
 - Az Egyezményben lefektetett jogokat minden megkülönböztetés nélkül - nevezetesen fajra, nemre, színre, nyelvre, vallásra, származásra vagy egyéb helyzetre – szerinti különbségtétel nélkül biztosítani kell.
 - Amennyiben az Egyezmény jogait alkalmazó ország előnyösebb rendelkezéseket tartalmaz a gyermekre nézve, mint amit az Egyezmény előír, úgy azt a jogot kell alkalmazni.

- *Az egyezmény kiemelkedő rendelkezései:*
 - Polgári és politikai jogok a gyermek speciális helyzetének, korának és érettségi fokának megfelelően.
 - A családnak minden segítséget meg kell adni az államnak, hogy szerepét betölthesse.
 - A gyermeket meg kell védeni minden elhanyagolástól, kizsákmányolástól, durvaságtól és erőszaktól.

- Szabadságától egyetlen gyermeket sem lehet törvénytelenül, önkényesen megfosztani, nem lehet kitenni megalázó büntetéseknél, kínzásnak – ügyét független bíróságnak kell tárgyalnia – érvényesítve az „ártatlanság védelmét”, tehát a gyermeket ne lehessen bűnösnek tekinteni a jogerős bírói ítéletig.
- Azt a gyermeket, akit ki kell emelni a családjából az állam különleges védelmére és segítségére jogosult, amelynek biztosításáról az állam gondoskodik.
- Az örökbefogadás engedélyezése csak az illetékes hatóságok útján – törvényes keretek között – történhet, mely nem járhat haszonszerzéssel.
- A részes államok azt is vállalják, hogy az Egyezmény rendelkezéseit a felnőttek és gyermekek legszélesebb körében megismertetik.

A gyermekvédelmi gondoskodásra leggyakrabban rászoruló csoportok

- *Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok:*
 - Alapvető szükségleteik kielégítése korlátozott.
 - Családja szűkebb társadalmi környezete az átlaghoz képest negatív eltérést mutat, elsősorban szociális és kulturális téren.
 - Feladat: rövidebb-hosszabb ideig tartó támogatások, anyagi segítyezés, társadalmi integráció.
- *Veszélyeztetett gyermekek és fiatalok:*
 - Azok a gyermekek és fiatalok, akiknek testi, lelki, értelmi, erkölcsi fejlődését a szülő vagy gondozó környezet nem biztosítja (pl. elhanyagoló nevelés, alkoholizálás, brutalitás, nélkülöző életmód stb.)
 - Következménye: a gyermeknél megjelenik a deviáns magatartási forma, negatív kortárs csoportokhoz való ragaszkodás, alkoholizálás, kábítószer-élvezet, gyermek-, fiatalkori bűnözés.
 - Feladat: családon belüli okok csökkentése, megszüntetése, gyermek – család terápiák.
- *Beteg gyermekek és fiatalok:*
 - Azok a gyermekek, akik valamilyen fejlődési rendellenesség vagy speciális egészségkárosodások miatt szorulnak - általában hosszantartó – segítyegre pl. epilepsziások, szívbetegek, cukorbeteg, asztmás, daganatos, lisztérzékeny stb.
 - Kiemelt gondoskodást és szakszerű ellátást igényelnek.
- *Fogyatékos gyermekek és fiatalok:*
 Akik valamilyen szervi, idegrendszeri funkcionális károsodás miatt igényelnek tartós támogatást:
 - *Értelmi fogyatékosok:*
 - enyhe (debil),
 - középsúlyos (imbecillis),
 - súlyos (idiótiá).
 - *Hallási fogyatékosok:*
 - nagyothallók,

- siketek.
 - *Látási fogyatékosok:*
 - gyengénlátók,
 - vakok.
 - *Mozgásfogyatékosok*
 - *Beszéd fogyatékosok:*
 - pöszék (selypek),
 - orrhangzósok,
 - hadarók,
 - dadogók
 - írás – olvasás – számolási zavarok.
- *Nehezen nevelhető gyermekek és fiatalok:*
A „nehezen nevelhetőség” gyűjtőfogalom, amelyben a sokféle értelmezés miatt szinte alig lehet eligazodni.
- Fogalma: Általánosságban az a gyermek, aki az átlagnevelésben problémát jelent, ide sorolhatóak a „társadalmi fogyatékosok”, „érzelmi fogyatékosok”, magatartási zavarban szenvedők.
 - Szűkebb értelemben, akik közösségben inadekvát módon, nehezen illeszkednek be.
- Idetartoznak:
- *Magatartási zavarok:* engedetlenség, dac, szembehelyezkedés a felnőttekkel.
 - *Indulatosság, dühkitörés, agresszió:* lelki jelenségek különböző, hirtelen megjelenő formái.
 - *Hazugság:* a valóságnak szándékos meghamisítása, célja a tudatos félrevezetés.
 - *Kóros hazugság:* ha kiszámíthatatlan, vagy csökkent beszámíthatóságú egyén teszi.
 - *Szökés, csavargás:* sok ok idézheti elő: nem érzi jól magát az adott közösségben, szabad élet utáni vágy, rosszul bánnak vele, iskolai kudarcok, félelem stb.
 - *Gyújtogatás:* a gyermek tűzimádatából fordul elő a pirománia, mely gyakran kényszeres jellegű cselekedet.
 - *Lopás:* sűrűn előforduló esemény, kisgyermeknél infantilis vágy kielégítése, kényszeres lopás a kleptománia.
- *A bűnöző gyermek és fiatalkorú:*
- Bűnözés: általában jogrendbe ütköző cselekedet, melyet a törvény büntetni rendel.
 - A bűnözésről beszélhetünk jogi, orvosi, lélektani, erkölcsi, gazdasági és társadalmi szempontból.
 - Leggyakrabban előforduló bűnözési formák:
 - lopás,
 - testi sértés,
 - garázdaság,
 - betörés, rablás,
 - szexuális bűncselekmények.
- *A neurotikus gyermek és ifjú:*

- A neurózis olyan megbetegedés, amelynél nehezen vagy egyáltalán nem kimutatható morfológiai, anatómiai, strukturális elváltozás nincs. Köznapi nyelven ide tartozónak ítéljük az „idegességet”.
- Leggyakrabban előforduló formái:
 - alvási zavarok,
 - félelem – szorongás.
- Pszichopata gyermek: az egész személyiséget érintő rendellenesség, a normálistól elütő lelki alkat, többé – kevésbé krónikus állapot.